

(no hi ha relació amb *comunió*, és clar) és dolenta. A Matamala de Capcir el campanaret anomenat *La Campaneta* és un veritable *comonidor* però no es coneix aquest nom en la comarca (1960); a la Vall de Camprodon Mn. Julià Pascual em descriu el *Reliquer* de Tregurà (1976) com un veritable 'comonidor' (ell diu que ve de *comminador*, ço que no crec); a l'església de la Costa del Montseny es descriu un «típic comonidor» (AIEC VIII, 445); *komunitóryo* crec que és merament adjectiu en el Còdex mossàrab Escorialense, de 1049, Simonet, *Glos.*, s. v. El verb apareix en la forma *comenir* 'exorcitzar (el temps)' en el Ripollès i Vall de Ribes (*comenir el temps* a Ogassa, Romeu i Fig., RDTP VII, 310-2); i en oracions populars del S. xv: «la forma --- com sa deu *comenir* lo mal temps e núvols --- digas la *admonició* dejús escrita: *comonesch-te* de part de nostro Senyor» (St. Bartomeu del Grau, *RHisp.* xxviii, 400, 421).

AMONIAC, pres del ll. *ammoniäcus* ('goma amoníaca'), i aquest, del títol grec *Αμμωνιακός*, pròpiament 'del país d'Ammon', nom egipci de Júpiter, perquè portaven de Líbia aquesta goma, on hi havia un cèlebre temple d'Ammon. □ 1.ª doc.: *armoniac*,¹ 1409 (i altres fonts des del S. xv al xviii, *AlcM*); *amoníac*, 1839, Lab.

DERIV.: *Amoniàcal* [1868, *SLitCosta*]; *amoniat* [id.]; i *amoniür* [id.]; *amònic*; *amoni* [1868, id.], extret d'*amoníac*, com a nom del radical.

CPT.: *Amonièmia*, *amoniúria*. Del radical d'*amoni* es van formar *amida* [angl. *amide*, 1863], *amidina*, *amido-*; amb el cpt. *sulfamida* [amb ll. *sulphur* 'sofre' o *sulfat*]; i *amina* [angl. *amine*, 1863], *aminol*, i els radicals *amino-* i *aminoazo-* (amb acumulació, en aquest, d'*azot* 'nitrogen'), d'on després es va formar el cpt. *vitamina* [creat en alemany *vitamine* el 1913, amb *vita*, *vital*, perquè de primer es creia que contenien un *amino-àcid*]. *Aminodont* no és cpt. format amb aquest mot sinó amb el gr. *ἀμύνω* 'defenso' i *ὀδός* 'denti'.

¹ L'alteració en *arm-* (també corrent en cast., des de Nebrija, i en anglès antiquat), ultra la influència omnipresent del radical de *armar*, i la de noms de plantes com *armolls* i de productes importants com *armini* i *bol-armini*, potser es deu espt. a la de la forma *armoni* en lloc de *amom* o *amomi* (veg. supra) que es troba en alguns textos (1707, *AlcM*) i és seguida per la seva banda al sinònim *cardamom*: planta del Nord d'Àfrica, d'on s'importava la goma amoníaca.

Amor, V. *amar* *Amoral*, *amoralitat*, V. *moral* *Amorar*, V. *amar* *Amoratar*, *amoratat*, V. *morat* (MORA) *Amordassar*, V. *mordassa* (MOS, MOS-SEGAR) *Amordegí*, V. *marduix* *Amorejar*, V. *amar* *Amoret*, *amoretà*, V. *amar* *Amorç*, V. *metamorfosi* *Amorçallar*, *amorçoiat*, V. *març* *Amorçiar*, V. *amorçiar* *Amorós*, *amorosiment*, *amorosir*, V. *amar* *Amorralar*, *amorrallar*, *amorrar*, V. *morro*

Amorrar-se 'patir de rodaments de cap', V. *modorro*

AMORRIAR, també *amoriar* i *morriar*, 'ajupir-se i ajuntar-se el bestiar a l'hora de la calor fent-se ombra uns caps als altres', mot germà de l'astur. *miriar*, leon. *marizar* (o *amarizar*), sard *meriare*, it. dial. *meriggiane*, d'igual significat: també en català surt de *meriar* per influència d'*amorrar-se*, i tots plegats vénen del ll. MERÏDIARE 'fer la migdiada', derivat de MERÏDIËS 'migdia'. □ 1.^a doc.: 1839, Lab.

«*Amurriarse*: rehunirse lo bestiar de llana a la sombra, *acararse*». «--- arribats a les primeres vedrunes de l'empriu, vegegen les remades del senyor *amurriades* allà lluny, a l'ombra de les carenes de la jassa», MVayreda, *Sang Nova* (1900) iv, vii, p. 288, deu ser el primer testimoni literari; vegeu-ne d'altres d'escriptors del Vallespir, Ripollès i Pallars en *AlcM.*, que el recull també localment a l'Empordà, Osona, Berguedà, Segarra, Ribagorça, Lleida i fins a València, i ho atribueix només a les ovelles; Amades, *BDC* xix, 77. Jo també he constatat que es diu en general del bestiar de llana, i així ho afirma Pol a la Vall d'Àneu («*murrià*: cuando el ganado lanar, después de pacer, hace la digestión cabecando al sol», p. 22), però l'aplicació més ampla que li dona Vayreda no manca de fonament car a Setcases m'ensenyaren que «les vaques *amuriän* a l'*amuriyadó* de Querolnevós» (1936).

En les pronuncies que tinc anotades predomina avui la *u* fins el domini català occidental, i és natural anant davant *i*, però tanmateix ho vaig notar amb *o* ben clara, com ho escriu Lab., a Maials, a Grist (V. de Benasc, amb *u* el verb però *amoryadó*s el nom), crec que també a Granyena de les Garrigues, i en l'alt-aragonès de Ceresuela.¹ Predomina la forma *amurrià*, *amo-*, amb *a-*, però deien *murrià* sense la vocal, a part del Vallespir (Casaponce) i de la V. d'Àneu, a Estaon (Cardós), Borén, Arestui, i també ho he sentit així en algun punt de Cerdanya (Er) i de l'Albera (Montesquiú); a Seurí i a Ceresuela, de totes dues maneres. Avui almenys hi ha *-rr-* doble quasi pertot, però vaig sentir-ho amb *-r-* senzilla en alguns punts: Gessa (Vall d'Aran, junt amb *-rr-*, ací), en les Garrigues (a Maials), a la Baixa Ribagorçana (*amurià*, a Almenar, 1956), i a l'Alta Ribagorça (Merli, Grist, 1965). No tinc cap nota enlloc d'haver-ho sentit ni llegit més que com a intransitiu,² però no asseguro que alguns no diguin *amorrar-se* tal com ho posa Lab., puix que també ho ha escrit així algun cop En Joan Lluís.

En el DCEC (I, 186) ja vaig donar l'etimologia i la parentela del mot, a propòsit del lleonès *amarizar* o *marizar*, demostrant alhora que no existeix el significat «copularse» (ni la construcció *amarizarse*) que un acadèmic etimòman havia atribuït despreocupadament al leon. *amarizar* sota el pretext que derivava de *MARITUS*; però els versos del bucòlic salmantí Fr. Diego González († 1794) demostren que no hi ha tal cosa: «cuántas veces dejaste --- los amados corderos --- en medio de la siesta *amarizados*», «soñé que *amarizadas* mis ovejas dejaba en la espesura» (Ri-